

דלגטורה

(Delegatura). נציגות 'ממשלת פולין בגולה' במחתרת בפולין בשנים 1940-1945. בראש הדל' עמד נציג הממשלה (Delegat), שב-1944 קיבל תואר סגן ראש-הממשלה ושלושת ממלאי המקום שלו קיבלו תואר שר. הנציגים היו, לפי הסדר: ציריל רטייסקי, יאן פייקלייביץ', יאן ינקובסקי, סטפן קורבונסקי, ויז'י בראון. ליד הנציג פעל ועד נציגי ארבע המפלגות, שמהן הורכבה ממשלת פולין בגולה, והוא היה גוף מייעץ ומחווה דעה. לוועד היו שמות שונים: 'הוועד הפוליטי המתאם' (Polityczny Komitet Porozumiewawczy) (1943-1940) (Krajowa Reprezentacja Polityczna), 'הנציגות הפוליטית הארצית' (1943-1940) (Krajowa Reprezentacja Polityczna), 'המועצה לאחדות לאומית' (rada jedności narodowej) (מינואר 1944). יושב-ראש המועצה לאחדות לאומית היה קז'ימיז' פוזק מהמפלגה הפולנית הסוציאליסטית (PPS).

ביולי 1945, אחרי הקמת ממשלת אחדות לאומית זמנית, התפרקו הדל' והמועצה. בהסכמת ארבע המפלגות ועל-פי החלטתן, פירסמה ממשלת פולין בגולה שתי הצהרות עקרונות (באוגוסט 1943 ובמרס 1944) וכן פניות וקריאות אחרות לציבור הפולני ולעמי העולם כולו. המנגנון המרכזי של הדל', שהיה הגוף המבצע, היה מחולק למחלקות רבות, שתחום פעילותן היה מקביל למחלקות מנגנון מדיני. הוקמו גם נציגויות אזוריות, עירוניות ומחוזיות, וכולן יחד יצרו שלטון חליפי לשלטון הכיבוש – 'מדינה במחתרת', עם מערכת עצמאית של השכלה, משפט וכוח חימוש, ה'ארמיה קריובה'.

עד 1943 לא קיימה הדל' קשר עם יהודים ושום גורם בתוכה לא עסק בבעיות היהודים בתוך פולין הכבושה. בתחילת 1943 הוקם במסגרת המחלקה לענייני פנים משרד לענייני יהודים, בהנהלת ויטולד בינקובסקי (ממלא מקומו היה ולדיסלב ברטושבסקי).

המשרד עסק בארגון הטיפול באוכלוסייה היהודית, בקשר יומיומי עם הוועדה לעזרה ליהודים, ובעיבוד חומר על גורל היהודים, שהיה מיועד לממשלת פולין בלונדון. בעניינים הללו עסק גם הנציג עצמו, ו'מינהלת המאבק האזרחי' שהוקמה לידו. תפקידה היה לתאם את ההתנגדות העממית לכובש, והיא גינתה פעמים רבות את פשעי הנאצים נגד האוכלוסייה היהודית, כך, לדוגמה, בהודעת ה'מינהלה' מיום 17 בספטמבר 1942 נאמר:

'זה קרוב לשנה שנערך על אדמתנו, בצד הטרגדיה של העם הפולני, הנטב בידו האוייב, טבח מתוכנן ונורא של יהודים. רצח המונים זה אין לו אח ורע בתולדות האנושות, לידו מחווירות כול הזוועות הידועות בהיסטוריה. בהעדר יכולת לפעול נגד המצב, מוחה המינהלה, בשם העם הפולני כולו, נגד הפשע שנעשה ליהודים. במחאה זו מאוחדים כול האירגונים הפוליטיים והציבוריים.'

